

PROBLEEMGERICHTE VERKENNING VAN HET BEROEPSGEHEIM BINNEN EEN OCMW-CONTEXT

Vanessa VERDEYEN,

*Vrijwillig wetenschappelijk medewerker - Instituut voor Sociaal
Recht - KU Leuven*

INHOUD

I. Inleiding	869
II. Situering: de OCMW-context	870
1. Het OCMW als organieke overheid: de rechtspersoon en organisatie	870
2. Het OCMW als functionele overheid: de taken	871
III. Het beroepsgeheim binnen het OCMW	871
1. Wie is gebonden door een beroepsgeheim?	871
1.1. Algemeen	871
1.2. Noodzakelijke vertrouwensrelatie in uitoefening beroep	872
1.3. Bijzondere wetgeving	873
1.4. Bijzondere positie van vrijwilligers en stagiairs	874
2. Bijzondere verhoudingen in een OCMW	876
2.1. Positie van de maatschappelijk werkers binnen het OCMW	876
A. De duale positie van maatschappelijk werkers en van het OCMW	876
B. Beroepsgeheim van de maatschappelijk werker ten aanzien van de OCMW-raad	878
C. Beroepsgeheim van de maatschappelijk werker ten aanzien van collega's binnen de sociale dienst	879
D. Beroepsgeheim van de maatschappelijk werker ten aanzien van diens leidinggevend	881
2.2. Positie van de raadsleden	882
3. Bijzondere verhoudingen tussen het OCMW en derden	883
3.1. Beroepsgeheim ten aanzien van andere OCMW's	884
3.2. Beroepsgeheim ten aanzien van zorgvoorzieningen	885
3.3. Beroepsgeheim ten aanzien van de gemeente	886
A. Gemeenteraad	886
B. Burgemeester	888
C. Gemeentepersoneel	888
3.4. Beroepsgeheim ten aanzien van socialezekerheidsinstellingen	890
3.5. Ten aanzien van de Dienst Vreemdelingenzaken	891
3.6. Beroepsgeheim ten aanzien van de VDAB en werkgevers	892
3.7. Beroepsgeheim ten aanzien van een behandelend arts	892
IV. Besluit en aanbevelingen	893

Het OCMW ziet zich als bijstandsverstrekker, hulpverlener en zorgvoorziening geconfronteerd met vragen rond het beroepsgeheim in het algemeen en rond de toepassing van het beroepsgeheim in de zorgverhouding in het bijzonder. Daarnaast roepen de hoeveelheid organen binnen een OCMW, de politieke doorslag in de OCMW-raad, de dubbele positie van de OCMW-voorzitter, de nauwe band met de gemeente en de positie van de maatschappelijk werkers ten aanzien van deze organen en organisaties bijzondere vragen op aangaande het beroepsgeheim. Ook de waaier aan taken die het OCMW zijn toebedeeld en de samenwerking met eigen zorgvoorzieningen, zoals een OCMW-woonzorgcentrum, andere zorgvoorzieningen, zoals een privaatrechtelijke voorziening voor personen met een handicap, socialezekerheidsinstellingen ... confronteert de betrokken maatschappelijk werkers en hulpverleners met heel wat problemen aangaande het uitwisselen van cliëntinformatie.

Het tijdens de voorbije decennia in de rechtsleer en rechtspraak ontwikkelde juridisch kader rond het beroepsgeheim wordt in deze bijdrage toegepast op de bijzondere vragen eigen aan een OCMW-context. De complexiteit van deze bijzondere vragen geeft de noodzaak weer om voor de OCMW-context een eigen werkkader en informatie- en communicatiebeleid uit te werken. Het is daarbij noodzakelijk steeds voor ogen te houden dat het beroepsgeheim geen doel op zich vormt, maar vanuit een dubbel oogmerk bestaat: een kwalitatief hulpverleningsproces voor de individuele cliënt (individueel belang) en een goede zorg en bijstand in het algemeen (maatschappelijk belang).

Fournisseur d'assistance, de secours et de soins, le CPAS se voit confronté à des questions relatives au secret professionnel; en particulier dans la relation de soin. La question du secret professionnel se pose sous un jour particulier, compte tenu de la multiplicité des organes du CPAS, de la présence politique en son sein, de la dualité de positions du président, du lien étroit avec la commune et du statut des assistants sociaux à l'égard de ces organes et de cette organisation. La multiplicité des tâches du CPAS, la collaboration de ses services entre eux et avec d'autres confronte le travailleur social au secret professionnel sur les informations concernant le client.

La présente contribution fait application de la théorie du secret professionnel à ces questions particulières. Leur complexité démontre la nécessité d'un cadre de travail et d'une politique d'information et de communication, propre au CPAS. À cet égard, il est important de garder à l'esprit que le secret professionnel ne constitue pas une fin en soi, mais qu'il a une double finalité : assurer une assurance de qualité au client (intérêt individuel) et fournir des soins et de manière générale une aide de qualité (intérêt général).

I. INLEIDING

De bewustwording rond en belangstelling voor het beroepsgeheim, de dossiervorming en het omgaan met vertrouwelijke informatie in de zorgsector is de voorbije decennia erg toegenomen. Waar vroeger *ad-hoc* oplossingen werden gezocht zonder onderlinge consistentie en afhankelijk van een persoonlijk aanvoelen van de zorgverlener wordt vandaag steeds meer gestreefd naar een eenvormige en onderbouwde wijze van omgaan met persoonlijke cliëntinformatie ⁽¹⁾. Dit proces van bewustwording en de bijhorende vraag naar de uitwerking van een intern beleid rond beroepsgeheim en privacy is eveneens binnen een OCMW-context merkbaar.

Het OCMW ziet zich als hulpverlener en zorgvoorziening geconfronteerd met vragen rond het beroepsgeheim in het algemeen en met vragen rond de toepassing van het beroepsgeheim in de zorgverhouding ⁽²⁾ in het bijzonder. De maatschappelijk werkers en zorgverleners binnen een OCMW-context krijgen immers vanouds te maken met bijzondere vragen aangaande het omgaan met vertrouwelijke informatie, zoals vragen over het uitwisselen van vertrouwelijke informatie met ouders van minderjarige cliënten, met familieleden van handelings- of wilsonbekwame cliënten, met advocaten, ten aanzien van rechterlijke instanties ... Eveneens bestaan heel wat vragen rond het beroepsgeheim in combinatie met de evolutie naar zorg op maat en zorgcoördinatie of rond het beroepsgeheim dat in conflict lijkt te staan met de aangifteplicht ⁽³⁾, met de hulpverleningsverplichting ⁽⁴⁾, met gevaarsituaties waarin kwetsbare personen zich bevinden ⁽⁵⁾ of met een situatie van noodtoestand en schuldig hulpverzuim ⁽⁶⁾.

Naast deze problemen aangaande het beroepsgeheim waarmee elke voorziening in de zorgsector in meer of mindere mate in aanraking komt, wordt het OCMW in het bijzonder geconfronteerd met problemen gelinkt aan diens organisatievorm, zijn bijzondere en duale taken en de samenwerkingsverbanden en netwerken met een waaier aan privaatrechtelijke en publiekrechtelijke voorzieningen.

Deze bijdrage beoogt geen volledige bespreking van het beroepsgeheim zoals beschreven in het Strafwetboek en ontwikkeld in rechtspraak en rechtsleer, noch van het OCMW als organisatie of van diens taken, maar is een probleemgerichte verkenning van de bijzondere vragen eigen aan het beroepsgeheim binnen een OCMW-context. De analyse van de rechtspraak en de rechtsleer aangaande het beroepsgeheim is in het verleden reeds uitgebreid gebeurd, ook specifiek wat de zorgsector betreft ⁽⁷⁾.

-
- (1) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 3.
 - (2) V. VERDEYEN, "De vergunning en erkenning in de sociale zekerheid en de zorgsector", *TSR* 2012, 183; <http://steunpuntwvg.be/2007-2011/zorgrecht/index1.html>.
 - (3) Art. 29-30 Wetboek van Strafvordering.
 - (4) Art. 422bis Strafwetboek.
 - (5) Art. 458bis Strafwetboek; B. DE SMET en B. VAN DER VEKEN, "Nieuwe wetten ter bestrijding van huiselijk geweld: het huisverbod en het spreekrecht voor hulpverleners", *RW* 2012-13, 1402-1413.
 - (6) B. KETELS en T. VANDER BEKEN, "To breach or not to breach? Deontologische en strafrechtelijke kanttekeningen bij medisch beroepsgeheim en partnernotificatie inzake seksueel overdraagbare aandoeningen", *T.Gez.* 2009-10, nr. 2, 5-14.
 - (7) Voor een uiteenzetting aangaande het beroepsgeheim in de zorgsector kan worden verwezen naar het boek "Beroepsgeheim en hulpverlening" waarin het beroepsgeheim dat binnen een zorgverhouding tussen de cliënt en de hulpverlener bestaat, uitvoerig wordt besproken (I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 267 p.) en naar

Deze analyse en de in de rechtsleer en rechtspraak ontwikkelde figuren – zoals het gedeeld en gezamenlijk beroepsgeheim, het belang van de cliënt en de toestemming van de cliënt – worden in deze bijdrage toegepast binnen de OCMW-context.

II. SITUERING: DE OCMW-CONTEXT

1. HET OCMW ALS ORGANIEKE OVERHEID: DE RECHTSPERSOON EN ORGANISATIE

Het OCMW is een publiekrechtelijke rechtspersoon, opgericht door de overheid. De belangrijkste organen van het OCMW zijn de raad voor maatschappelijk welzijn (of de OCMW-raad), het vast bureau, de bijzondere comités, het overlegcomité, de voorzitter, de secretaris en de ontvanger⁽⁸⁾.

De raad voor maatschappelijk welzijn bestuurt het OCMW en neemt beslissingen, ook in de individuele dossiers. De vergaderingen van de OCMW-raad zijn in principe openbaar, tenzij het over personen/individuele dossiers gaat of de openbare orde een besloten zitting vereist⁽⁹⁾. Individuele beslissingen worden genomen op basis van het dossier, samengesteld en voorgelegd door een personeelslid/maatschappelijk werker van de sociale dienst van het OCMW⁽¹⁰⁾.

De gemeenteraad kiest, bij diens installatie, de leden van de OCMW-raad⁽¹¹⁾. De voorzitter van de OCMW-raad, voorgedragen door en uit de leden van de raad, treedt op als bestuurder van het OCMW. Het Gemeentedecreet⁽¹²⁾ bepaalt dat deze omwille van zijn voorzitterschap eveneens lid uitmaakt van het college van burgemeester en schepenen⁽¹³⁾. Naast een voorzitter wordt binnen de raad voor maatschappelijk welzijn een vast bureau gekozen, dat het dagelijks bestuur voert. De OCMW-raad kan ook bijzondere comités met bijzondere bevoegdheden oprichten, zoals een comité sociale dienst of een comité huisvesting⁽¹⁴⁾.

De hoeveelheid organen binnen een OCMW, de politieke doorslag in de OCMW-raad, de dubbele post en positie van de OCMW-voorzitter en de positie van de maatschappelijk werkers ten aanzien van deze organen roepen bijzondere vragen op aangaande het beroepsgeheim.

de bijdragen in het cahier "Hoe omgaan met beroepsgeheim" in de Welzijnsgids (B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN, *Omgaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 182 p.). Zie ook K. HERBOTS, E. ANKAERT, E. VAN GRUNDERBEEK en J. PUT, *Professioneel omgaan met risico's. Juridisch onderzoek naar de aansprakelijkheid van private non-profitvoorzieningen met de focus op jeugdhulp en kinderopvang*, Brussel, Politeia/Vlaams Welzijnsverbond, 2012, 130 p.

(8) Art. 2 wet 7 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, BS 4 augustus 1976 (OCMW-wet); art. 5-66 Decr. 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, BS 24 december 2008 (OCMW-decreet).

(9) Art. 38 OCMW-decreet.

(10) Art. 60 OCMW-wet; art. 5 OCMW-decreet; art. 18-22 wet 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, BS 31 juli 2002 (RMI-wet).

(11) Art. 10-13 OCMW-decreet.

(12) Gemeentedecreet 15 juli 2005, BS 31 augustus 2005.

(13) Art. 44, § 3 Gemeentedecreet.

(14) Art. 60 OCMW-decreet.

2. HET OCMW ALS FUNCTIONELE OVERHEID: DE TAKEN

Het OCMW is niet enkel organiek, maar ook functioneel – als uitvoerder van een taak van algemeen belang – een deel van de overheid⁽¹⁵⁾. De financiële steun aan de cliënt/steunaanvrager – het betalen van een leefloon – is slechts één van de vele taken die aan het OCMW werden toebedeeld. Er wordt daarnaast een waaier aan diensten aangeboden zowel met preventief als met probleemoplossend doel: adviserende, materiële, sociale, psychosociale, psychologische ... dienstverlening. Heel wat OCMW's organiseren daarnaast zelf of in samenwerking met een partnerorganisatie onder meer kinderopvang, maaltijdbedeling en poets hulp en richten zelf woonzorgcentra, serviceflats, lokale dienstencentra, kinderdagverblijven ... op.

De ruime taken van het OCMW impliceren een samenwerking – en informatie-uitwisseling – met een groot aantal sociaizekerheidsrechtelijke en gemeentelijke instanties. Ook werkt het OCMW samen met heel wat andere organisaties of personen, zoals de VDAB, uitzendkantoren, artsen, zorgvoorzieningen in de verschillende zorgsectoren, zoals bijzondere jeugdzorg, woonzorg, zorg voor personen met een handicap en gezinszorg. Dit ruime netwerk beoogt het optimaliseren en coördineren van de zorg en de zorgorganisatie, maar brengt daarnaast heel wat vragen met zich mee over hoe omgaan met toevertrouwde informatie.

De door het OCMW geboden zorg en dienstverlening is vrijwillig: de keuze om van een bepaalde zorgvorm of OCMW-dienstverlening gebruik te maken ligt bij de cliënt. Deze keuzevrijheid – en het *de jure* ontbreken van een aspect van dwang – heeft een invloed op het beroepsgeheim. Het dwangaspect in een zorgverhouding verhindert immers dat het beroepsgeheim wordt gedeeld tussen zorgverleners uit de vrijwillige en de gedwongen hulpverlening⁽¹⁶⁾. Dat de cliënt *de facto* een gevoel van 'dwang' ervaart om een beroep doen op de dienstverlening van een OCMW⁽¹⁷⁾ heeft geen directe invloed op het beroepsgeheim.

III. HET BEROEPSGEHEIM BINNEN HET OCMW

1. WIE IS GEBONDEN DOOR EEN BEROEPSGEHEIM?

1.1. Algemeen

Artikel 458 Strafwetboek, waarin de schending van het beroepsgeheim als misdrijf opgenomen is, stelt dat "geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte of voor een parlementaire

(15) V. VERDEYEN, *Overheidssturing van sociaizekerheidsinstellingen*, Brugge, die Keure, 2009, 40-52.

(16) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Het gedeeld en gezamenlijk beroepsgeheim. Halve smart of dubbel leed?", *RW* 2004-05, 41-59.

(17) Deze vorm van interne dwang bij de cliënt is het gevolg van de positie van het OCMW en de maatschappelijke integratie. Cliënten zien zich genoodzaakt om een beroep te doen op het OCMW dat als vangnet optreedt wanneer eigen middelen voor privé-initiatieven ontoereikend zijn en/of andere sociaizekerheidsmechanismen niet in werking treden.

onderzoekscommissie getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken" worden gestraft met gevangenisstraf en/of een geldboete.

1.2. Noodzakelijke vertrouwensrelatie in uitoefening beroep

In artikel 458 Strafwetboek wordt een aantal beroepen uitdrukkelijk opgesomd als zijnde dragers van het beroepsgeheim. Het gaat hierbij in hoofdzaak om de klassieke medische beroepsgroepen, te weten artsen, apothekers en vroedvrouwen.

Voor de niet expliciet in artikel 458 Sw. aangeduide categorieën van personen is het criterium voor de toepasselijkheid van het beroepsgeheim dat van de noodzakelijke vertrouwensfiguur of noodzakelijke confidant. Artikel 458 Sw. vult immers de opsomming van beroepen die drager zijn van het beroepsgeheim aan met een restcategorie die eveneens door het beroepsgeheim gebonden is, namelijk "alle andere personen die uit hoofde van hun beroep of staat kennis dragen van geheimen die hen zijn toevertrouwd". Dit is een ruime maar ook vage formulering. Het Hof van Cassatie heeft in een aantal arresten getracht dit begrip nader in te vullen als zijnde "personen die een functie of een missie met een vertrouwelijk karakter uitoefenen en die door de wet, de traditie of de gewoonte als noodzakelijke bewaarders van de hun toevertrouwde geheimen worden beschouwd"⁽¹⁸⁾. Het beroepsgeheim van artikel 458 Sw. geldt bijgevolg voor personen die een noodzakelijke vertrouwensfunctie uitoefenen en hierdoor geheimen krijgen toevertrouwd. De vertrouwensrelatie moet een voorwaarde vormen om het betreffende beroep te kunnen uitoefenen en cliënten/burgers moeten zich genoodzaakt zien zich tot de beroepsbeoefenaar te wenden en hen in vertrouwen te nemen⁽¹⁹⁾.

Personen die door hun beroep vertrouwelijke informatie ontvangen, maar niet kunnen worden beschouwd als noodzakelijke vertrouwensfiguren zijn niet gebonden door het beroepsgeheim. Dit betekent niet dat zij vrij met de ontvangen informatie kunnen omspringen. Zij moeten zich in voorkomend geval nog steeds houden aan de discretieplicht (zie verder) en moeten de privacybeschermende regels rond de verwerking van persoonsgegevens respecteren^{(20) (21)}.

Over het algemeen wordt aangenomen dat het beroepsgeheim toepassing vindt binnen de zorgverhouding tussen de cliënt en de hulpverlener, aangezien het toevertrouwen van geheimen noodzakelijk is voor de uitvoering van het beroep van hulpverlener in de zorgsector⁽²²⁾. Dit is evenwel niet automatisch het geval voor alle

(18) Cass. 20 februari 1905, *Pas.* 1905, I, 141, concl. Adv. Gen. JANSSENS; Cass. 30 oktober 1978, *RW* 1978-79, 2232.

(19) K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omggaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 12-14.

(20) Wet 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 18 maart 1993 (Wet Verwerking Persoonsgegevens).

(21) K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omggaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 12-14.

(22) K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omggaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 14; B. DE SMET en B. VAN DER VEKEN, "Nieuwe wetten ter bestrijding van huiselijk geweld: het huisverbod en het spreekrecht voor hulpverleners", *RW* 2012-

zorgsectoren: het beroepsgeheim wordt bijvoorbeeld in de rechtsleer niet aanvaard voor onthaalouders of verzorgenden in de kinderopvang⁽²³⁾. De rechter moet *in casu* de feitelijke omstandigheden waarin het beroep wordt uitgevoerd nagaan om te bepalen of er sprake is van een vertrouwensberoep⁽²⁴⁾.

Ook ten aanzien van maatschappelijk werkers binnen het OCMW is het beroepsgeheim van artikel 458 Strafwetboek toepasselijk, aangezien deze maatschappelijk werkers door hun 'beroep' een noodzakelijke vertrouwensrelatie aangaan met cliënten, waarin vertrouwelijke gegevens moeten worden toevertrouwd om goede en aangepaste zorg en dienstverlening te kunnen organiseren, aanbieden en ontvangen⁽²⁵⁾.

1.3. Bijzondere wetgeving

Het OCMW-decreet zorgt voor bijkomende rechtszekerheid aangezien hierin twee artikelen aangaande het beroepsgeheim zijn opgenomen:

- artikel 40, § 3 OCMW-decreet bepaalt dat alle leden van de OCMW-raad en alle andere personen die krachtens de wet vergaderingen van de raad, het vast bureau en de bijzondere comités bijwonen, tot geheimhouding zijn verplicht;
- artikel 109 OCMW-decreet breidt deze geheimhoudingsverplichting dan weer uit tot alle *personeelsleden* van het OCMW, ongeacht of ze al dan niet de vergaderingen van een of ander bestuursorgaan van het OCMW bijwonen.

Alhoewel deze artikelen niet uitdrukkelijk verwijzen naar artikel 458 Strafwetboek wordt hierin – zowel in de rechtspraak, de rechtsleer, als de praktijk – een bevestiging gezien van het strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim⁽²⁶⁾.

-
- 13, 1402-1413; J. PUT, "De kar of het paard? Justitieassistenten en beroepsgeheim", *Nullum Crimen* 2012, 286-296; E. ANKAERT en J. PUT, "De geheimhoudingsplicht van vertrouwensleerkrachten en bijstandspersonen", *TORB* 2007-08, 407-420; I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 48-54. Voor meer verwijzingen zie: I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 52, noot 166.
- (23) K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omgang met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 14.
- (24) B. ALLEMEERSCH, "Het toepassingsgebied van art. 458 Strafwetboek. Over het succes van het beroepsgeheim en het geheim van dat succes", *RW* 2003-04, 5.
- (25) De weinige rechtspraak die voorhanden is, omvat net de maatschappelijk werkers en de leden van de cel bemiddeling van het OCMW: KI Antwerpen 2 november 2000, *Limb. Rechtsl.* 2002, 192, noot J. KERKHOF; Arbr. Luik 25 mei 2001, *JLMB* 2001, 1146, noot V. D'HUART. I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 51 (voor meer verwijzingen zie voetnoten 162 en 163); A. LAMBRECHT, "Beroepsgeheim en plicht tot geheimhouding omtrent de individuele dienstverlening door het OCMW", *De Gem.* 1981, 269.
- (26) Antwerpen 25 november 1993, *RW* 1994-95, 25; Antwerpen 2 november 2000, *Limb. Rechtsl.* 2002, 192, noot J. KERKHOF; A. LAMBRECHT, "Beroepsgeheim en plicht tot geheimhouding omtrent de individuele dienstverlening door het OCMW", *De Gem.* 1981, 266; D. ADRIAENS, "Enkele beschouwingen over het beroepsgeheim in de sociale sector", *OCMW-visies* 1999, 30; I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 52; POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, *Gebruikersgids voor het OCMW*, www.mi-is.be/sites/default/files/doc/102800-pod-ocmw_ndl-02.pdf; VERENIGING VOOR STEDEN EN GEMEENTEN, *Het beroepsgeheim en het OCMW: stand van zaken*, 2006, www.vvsg.be; *Parl.St.* Senaat 1974-75, 117; wetsvoorstel tot invoering in het Strafwetboek van een artikel 458ter betreffende het beroepsgeheim van de OCMW's ten aanzien van met valse documenten gepleegde sociale fraude, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 1291/001.

Deze wettelijke bepalingen koppelen het beroepsgeheim, in tegenstelling tot artikel 458 Strafwetboek, niet aan een bepaald beroep, maar aan het uitoefenen van eender welke functie binnen de OCMW-organisatie. Dit gebeurde eveneens voor andere organisaties, bijvoorbeeld voor de centra voor leerlingenbegeleiding in het CLB-decreet⁽²⁷⁾, of zelfs ruimer voor hele 'sectoren', zoals in het Decreet Integrale Jeugdhulp⁽²⁸⁾.

Dergelijke bepalingen zorgen voor duidelijkheid en rechtszekerheid, voornamelijk voor deze personen werkzaam in een OCMW die niet rechtstreeks betrokken zijn bij de zorg of dienstverlening, maar toch kennis krijgen van vertrouwelijke gegevens van cliënten. Ook het ondersteunend personeel, administratief personeel, onderhoudspersoneel ... zijn immers als personeelsleden van het OCMW gebonden door het beroepsgeheim, ongeacht of de uitoefening van hun beroep een noodzakelijke vertrouwensrelatie met de cliënt vereist.

Daarnaast bestaat een in het Gerechtelijk Wetboek verankerd beroepsgeheim voor de schuldbemiddelaar⁽²⁹⁾, dus ook deze werkzaam binnen een OCMW-context. De geheimhoudingsplicht die op deze bemiddelaars rust, reikt zelfs verder dan deze opgenomen in het Strafwetboek: bemiddelaars mogen geen feiten bekendmaken waarvan kennisgenomen in hoofde van de functie van bemiddelaar, terwijl het Strafwetboek enkel het bekendmaken van *geheimen* verbiedt⁽³⁰⁾.

Raadsleden, personeelsleden en schuldbemiddelaars van het OCMW zijn dus gebonden door het beroepsgeheim op basis van verschillende wetsbepalingen. Deze bijzondere artikelen lossen evenwel niet alle vragen op met betrekking tot de toepasselijkheid van het beroepsgeheim binnen een OCMW-context. Zo blijven vragen bestaan over het beroepsgeheim van vrijwilligers en stagiairs.

1.4. Bijzondere positie van vrijwilligers en stagiairs

Doordat *vrijwilligers* geen personeelsleden zijn, vallen zij niet onder het toepassingsgebied van artikel 109 OCMW-decreet. Voor hen moet opnieuw naar artikel 458 van het Strafwetboek worden teruggegrepen. Om te bepalen of zij onder het beroepsgeheim van artikel 458 Sw. ressorteren, moet worden nagegaan of er sprake is van een noodzakelijke vertrouwensrelatie voor de uitoefening van hun beroep of staat. Aangezien zij hier niet in een arbeidsverhouding (als werknemer, ambtenaar of zelfstandige), maar in een *sui generis* statuut als vrijwilliger een zorgverhouding met de cliënten aangaan, is het hier niet het 'beroep', maar de 'semiprofessionele staat' van deze personen die bepaalt of zij al dan niet gebonden zijn door het beroepsgeheim.

(27) Art. 11 Decr. 1 december 1998 betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding, BS 10 april 1999 (CLB-decreet).

(28) Art. 8 Decr. 7 mei 2004 betreffende de integrale jeugdhulp, BS 11 oktober 2004 (Decreet Integrale Jeugdhulp).

(29) Art. 1675/18 Gerechtelijk Wetboek.

(30) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 54.

Opdat vrijwilligers omwille van hun semiprofessionele staat onder het beroepsgeheim ressorteren, is vereist dat ⁽³¹⁾:

1. de vrijwilliger in een georganiseerd verband, zoals in een OCMW, vrijwilligerswerk verricht;
2. er sprake is van een zorgverlenende taak als vertrouwenspersoon. Dit komt erop neer dat de vrijwilliger in het zorgverleningsproces een positie inneemt of een taak vervult die zodanig vergelijkbaar is met die van de professionele hulpverlener dat het voor de cliënt moeilijk is om de vrijwilliger te onderscheiden van de professionele hulpverlener. Dit houdt ook in dat er een noodzakelijke vertrouwensrelatie voortvloeit uit de semiprofessionele staat: de aard van de zorg, dienstverlening of bijstand noopt de cliënt een stuk privacy in te leveren.

Het gaat dus om een bijzondere vrijwilligersopdracht: niet elke uitvoering van informele arbeid binnen een OCMW-context vereist immers een noodzakelijke vertrouwensrelatie: terwijl in de ene zorgcontext vrijwilligers en de cliënt ver van elkaar staan (bv. puur administratieve, logistieke of ondersteunende taken), kan in een andere context een vertrouwensrelatie tussen de vrijwilliger en de cliënt sterk zijn, zelfs sterker dan deze tussen cliënt en professionele hulpverlener. Een noodzakelijke vertrouwensrelatie bestaat bijvoorbeeld voor de vrijwilliger die inspringt in het OCMW-woonzorgcentrum, waarbij een vergelijkbare zorg aan de bewoners geboden wordt door de vrijwilliger en het personeelslid-verzorgende.

Een parallelle redenering kan worden gemaakt voor *stagiairs* met een stage-overeenkomst gesloten met een OCMW. Zij zijn geen personeelsleden en zijn niet op basis van artikel 109 OCMW-decreet gebonden door het beroepsgeheim. Net als vrijwilligers kunnen zij wel onder artikel 458 Strafwetboek ressorteren, namelijk indien er door hun semiprofessionele staat een noodzakelijke vertrouwensrelatie ontstaat tussen de cliënt en de stagiair ⁽³²⁾. Ook een stagiair zal dus in een OCMW-voorziening gebonden zijn door het beroepsgeheim indien er sprake is van parallelle taken tussen stagiair en professional en een vertrouwensrelatie noodzakelijk is om de stageopdracht op een goede manier te kunnen uitvoeren.

Een algemeen antwoord aangaande het beroepsgeheim van vrijwilligers en stagiairs binnen een OCMW-context kan niet worden geformuleerd; er zal steeds naar het takenpakket en de relatie met en verhouding tot de cliënt gekeken moeten worden om te bepalen of artikel 458 Strafwetboek al dan niet van toepassing is.

Ten aanzien van vrijwilligers bestaat de wettelijke verplichting hen voorafgaand aan de uitoefening van het vrijwilligerswerk in te lichten over het beroepsgeheim dat op

(31) K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omgaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 15; I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 56-57; S. D'HONDT en B. VAN BUGGENHOUT, *Het statuut van de vrijwilliger, knelpunten en oplossingen*, Antwerpen/Brussel, Maklu, Koning Boudewijnstichting, 1998, 305.

(32) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 56-57; J. VANDE MOORTELE, "Beroepsgeheim voor de gezondheids- en welzijnswerker" in R. STOCKMAN (ed.), *Het beroepsgeheim in de zorgverleningssector*, Antwerpen, Intersentia, 1998, 38.

hen van toepassing is of kan zijn ⁽³³⁾. Ten aanzien van stagiairs is een dergelijke informatieverstrekking niet opgelegd maar ten zeerste aan te raden zowel voor de onderwijsinstelling als voor het OCMW waar de stage wordt uitgevoerd.

2. BIJZONDERE VERHOUDINGEN IN EEN OCMW

Ondanks de duidelijkheid die de OCMW-reglementering creëert rond de toepasselijkheid van het beroepsgeheim op personeelsleden, raadsleden en al wie vergaderingen van de OCMW-raad bijwoont, zorgen het organisatiemodel van het OCMW en de bijzondere positie van maatschappelijk werkers voor heel wat vragen rond de toepassing van het beroepsgeheim in de zorgverhouding.

2.1. Positie van de maatschappelijk werkers binnen het OCMW

A. De duale positie van maatschappelijk werkers en van het OCMW

De maatschappelijk werkers werkzaam in een OCMW-context zien zich geconfronteerd met een duale positie ten aanzien van de cliënten, steunvragers of bijstandsgerechtigden. Enerzijds treden zij op met een hulpverlenend doel en oefenen zij in dit opzicht een vertrouwensopdracht uit; anderzijds benaderen zij de cliënten met het oog op beslissing, toezicht en/of sanctionering en de daarmee samenhangende rapportage aan hun opdrachtgever ⁽³⁴⁾. Deze dubbele positie is zowel eigen aan het maatschappelijk werk op zich als aan de taken toebedeeld aan het OCMW.

In het *profiel van een maatschappelijk werker* worden drie functies omschreven: naast de functie hulp- en dienstverlening, waar maatschappelijk werkers zich (kunnen) opstellen als vertrouwenspersoon, vervullen ze ook de functies van maatschappelijk toezicht en maatschappelijke expertise ⁽³⁵⁾. Afhankelijk van de context waarin de maatschappelijk werker wordt tewerkgesteld, zal de functie hulp- en dienstverlening dan wel de maatschappelijke functie van toezicht en/of expertise op de voorgrond treden. Bij heel wat maatschappelijk werkers werkzaam in het OCMW zullen de maatschappelijke functies aanwezig zijn, zelfs doorwegen, terwijl bij een maatschappelijk werker in een CAW-context de hulp- en dienstverleningsfunctie primeert.

De aard van een maatschappelijke functie kan zeer uiteenlopend zijn: een expertiseopdracht – bv. door de rechter opgedragen aan een gerechtelijk deskundige of advies over de voorwaardelijke invrijheidstelling van een gedetineerde –, toezicht in de vorm van begeleiding – bv. van een voorwaardelijk in vrijheid gestelde seksueel delinquent – of in de vorm van onderzoek – bv. maatschappelijk onderzoek in opdracht van de jeugdrechter. Ook buiten de gerechtelijke sfeer komt deze laatste maatschappelijke functie voor: naast het (maatschappelijk) toezicht binnen het OCMW zijn bijvoorbeeld

(33) Art. 4 wet 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers, BS 29 augustus 2005 (Vrijwilligerswet).

(34) A. LAMBRECHT, "Beroepsgeheim en plicht tot geheimhouding omtrent de individuele dienstverlening door het OCMW", *De Gem.* 1981, 266.

(35) H. VAN DOOREN, *Maatschappelijk werk tussen burger en samenleving*, Leuven, Garant, 2004, 14.

de consulenten van de sociale dienst van het Comité Bijzondere Jeugdzorg belast met een toezichtsmandaat ⁽³⁶⁾.

Het is niet enkel de duale positie van de maatschappelijk werker, maar ook de *positie van het OCMW* zelf, die vragen oproept. Het OCMW is een instelling die moet beslissen over de toekenning van een aantal prestaties, vastgelegd in min of meer duidelijke wetgeving waarin een subjectief recht wordt toegekend aan de gerechtigden. Daarnaast is het een instelling die als opdracht heeft dienstverlening te organiseren voor allen die zich tot het OCMW wenden. In de eerste hoedanigheid, als sociale bijstandsinstelling, moet het OCMW nagaan of de cliënt aan de wettelijke voorwaarden voldoet, hierop controle uitoefenen en de correcte, wettelijk vastgelegde prestaties toekennen. De uitoefening van deze taken veronderstelt een zekere afstandelijkheid, objectiviteit en onpartijdigheid. Daarbij moet ook de gelijke behandeling van de gerechtigden gegarandeerd worden, ongeacht of zij zich richten tot een groot of klein OCMW, of de maatschappelijk werker veel of weinig dossierlast heeft, of de problematiek eenvoudig of ingewikkeld is ... ⁽³⁷⁾. In de tweede hoedanigheid, als hulp- en dienstverleningsinstantie, moet het OCMW een wederkerige vertrouwensrelatie tot stand brengen om de gewenste zorg en diensten te kunnen verlenen en/of te organiseren in een kwalitatief en participatief zorgproces.

Een bijkomende moeilijkheid is dat deze dubbele opdracht van het OCMW bij de maatschappelijk werkers binnen het OCMW moeilijk te scheiden en te onderscheiden is. Het gaat niet om een optreden met een adviserende of controlerende finaliteit in het kader van een tijdelijke en/of occasionele opdracht. In dat geval is het mandaat duidelijk afgelijnd, waardoor het relatief eenvoudig is voor de cliënt te bepalen in welke hoedanigheid de hulpverlener zich bevindt en hieraan de consequenties met betrekking tot het beroepsgeheim te verbinden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij artsen die als experts optreden voor een verzekeringsmaatschappij of als gerechtsdeskundigen ⁽³⁸⁾. Waar bijvoorbeeld de controlearts gestuurd door de werkgever of een arts die een expertiseopdracht heeft een afgelijnde opdracht heeft, is het dubbele mandaat van maatschappelijk werkers inherent aan de opdracht binnen het OCMW. Hier is geen sprake van een duidelijke grens tussen het hulpverlenende deel en het controlerende of adviserende deel van de taakuitvoering. De maatschappelijk werker moet zelf dit onderscheid maken en dit ook zo transparant mogelijk naar de cliënt communiceren.

Deze dualiteit van taken wordt bijkomend gecompliceerd door de structuur van de OCMW's met een scheiding van functies tussen de behandeling van de dossiers (maatschappelijk werkers van de sociale dienst) en de beslissing over het recht op prestaties (OCMW-raadsleden). Die taakscheiding is niet absoluut: de maatschappelijk werker zal een voorstel formuleren en dit in voorkomend geval verdedigen voor de OCMW-raad; na de raadsbeslissing wordt de maatschappelijk werker uitvoerder

(36) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 67.

(37) J. PUT, "Van aanvraag tot beroep in de wet maatschappelijke integratie: een versterking van de positie van de gerechtigden?", *TSR* 2002, 359.

(38) Cass. 3 april 1985, *Arr.Cass.* 1984-85, 1065. Voor meer verwijzingen zie I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 68.

van deze beslissing, ook als die niet zou overeenkomen met zijn oorspronkelijke voorstel⁽³⁹⁾.

B. Beroepsgeheim van de maatschappelijk werker ten aanzien van de OCMW-raad

Een hulpverlener met dubbele hoedanigheid is ten aanzien van zijn opdrachtgever niet gebonden door een beroepsgeheim⁽⁴⁰⁾. Alles wat verband houdt met de opdracht, en dus niet enkel de noodzakelijke informatie, moet worden gerapporteerd aan de opdrachtgever. Dit geldt eveneens binnen een OCMW-context, waar de maatschappelijk werker alle informatie die verband houdt met de individuele beslissing die de OCMW-raad dient te nemen in het sociaal dossier van de cliënt opneemt en doorgeeft aan de OCMW-raad. In sociale verslagen die naar de OCMW-raad worden gezonden, kan bijvoorbeeld de medische toestand van cliënten in detail worden beschreven om de ernst van de situatie te verduidelijken. Dit houdt geen schending van het beroepsgeheim in, aangezien het doorgeven van deze informatie binnen de opdrachtlijnen ligt en een rol kan spelen in de beslissing aangaande het toekennen van maatschappelijke integratie.

Gezien de ruime waaier aan voorwaarden waaraan moet worden voldaan om recht te hebben op maatschappelijke integratie houdt heel wat persoonlijke informatie van de cliënt verband met de opdracht van de maatschappelijk werker ten aanzien van de OCMW-raad. Zo zal de cliëntinformatie die verband houdt met het verblijfsrecht, de verblijfplaats, de leeftijd en nationaliteit, de bestaansmiddelen, de werkbereidheid, de eventuele rechten op socialezekerheidsuitkeringen moeten worden doorgegeven aan de OCMW-raad aangezien deze informatie nodig is om een objectieve beslissing aangaande het recht op maatschappelijke integratie te kunnen nemen.

Specifieke (psychosociale) informatie – vernomen in het kader van de sociale begeleiding – die geen verband houdt met de besluitvorming met betrekking tot de maatschappelijke integratie, moet daarentegen niet worden meegedeeld aan de OCMW-raad. Het is de maatschappelijk werker zelf die afweegt welke informatie al dan niet wordt opgenomen in het dossier dat aan de OCMW-raad wordt bezorgd.

De gemandateerde maatschappelijk werker mag zich wat de uitvoering van zijn mandaat betreft niet profileren als vertrouwensfiguur. In de uitvoering van zijn mandaat moet hij immers alle informatie die hij binnen de contouren van zijn opdracht vernomen heeft en die zijn opdrachtgever nodig heeft om een beslissing te kunnen nemen, rapporteren. Belangrijk is hierbij dat de precieze contouren van de opdracht duidelijk zijn, zowel voor de opdrachtgever, de uitvoerder van de opdracht als de betrokken cliënt(en).

(39) J. PUT, "Van aanvraag tot beroep in de wet maatschappelijke integratie: een versterking van de positie van de gerechtigden?", *TSR* 2002, 360.

(40) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 74.

C. *Beroepsgeheim van de maatschappelijk werker ten aanzien van collega's binnen de sociale dienst*

Indien de maatschappelijk werkers in één team werken en dus de verscheidene taken delen, kunnen zij de in de rechtsleer ontwikkelde figuur van het gezamenlijk beroepsgeheim hanteren⁽⁴¹⁾. Dit gezamenlijk beroepsgeheim houdt in dat met medeweten van de cliënt, binnen één team van hulpverleners – allen gebonden aan het beroepsgeheim – de nuttige informatie onderling kan worden gedeeld.

Indien meerdere maatschappelijk werkers binnen de sociale dienst ten aanzien van dezelfde cliënt eenzelfde hulpverlenende en/of beslissende en controlerende taak hebben, kunnen zij onderling nuttige informatie delen. Indien meerdere maatschappelijk werkers het sociaal dossier van de cliënt beheren en samenwerken aan het advies aan de OCMW-raad vormen zij een team en kunnen zij nuttige informatie onderling delen. Dit geldt eveneens voor de maatschappelijk werker/dossierbeheerder die samenwerkt met de maatschappelijk werker bevoegd voor de organisatie en coördinatie van tewerkstellingsmaatregelen en de controle van de werkbereidheid van de cliënten. Beiden beschikken over een adviserend en controlerend mandaat van de OCMW-raad. Het is hierbij noodzakelijk dat het voor de cliënt duidelijk is welke maatschappelijk werkers een team vormen en hem dus in het kader van zijn sociaal dossier dat aan de OCMW-raad wordt bezorgd, begeleiden.

Het mandaat en de duale taak van maatschappelijk werkers binnen het OCMW veroorzaken moeilijkheden wat het beroepsgeheim betreft ten aanzien van andere collega's, die niet ten aanzien van dezelfde cliënten een mandaat van de OCMW-raad hebben. Zij vormen geen 'team' in de zin van het gezamenlijk beroepsgeheim, aangezien zij niet dezelfde taken ten aanzien van een bepaalde cliënt uitvoeren. Tussen hen kan het gezamenlijk beroepsgeheim niet worden toegepast.

Opdat het toch mogelijk zou zijn bepaalde informatie onderling te delen, moet voldaan zijn aan voorwaarden van het gedeeld beroepsgeheim⁽⁴²⁾.

1°) Het gedeeld geheim is enkel mogelijk tussen personen die door het beroepsgeheim gebonden zijn.

2°) De personen tussen wie informatie wordt gedeeld zijn betrokken bij de concrete zorgverlening aan de cliënt en streven eenzelfde doel na.

3°) Het gedeeld geheim kan enkel betrekking hebben op informatie die noodzakelijk is voor de samenwerking tussen de zorgaanbieders.

4°) Het delen van informatie gebeurt in het belang van de (kwaliteit en de continuïteit van de) zorg.

5°) De cliënt wordt geïnformeerd, waarbij deze cliënt over een verzetsmogelijkheid beschikt.

(41) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Het gedeeld en gezamenlijk beroepsgeheim. Halve smart of dubbel leed?", *RW* 2004-05, 41-59.

(42) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 210-220; I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Het gedeeld en gezamenlijk beroepsgeheim. Halve smart of dubbel leed?", *RW* 2004-05, 41-59; T. BALTHAZAR, "Het gedeeld beroepsgeheim is geen uitgesmeerd beroepsgeheim", *T.Gez.* 2004-05, 126-146.

In strikte zin kan, indien binnen een OCMW verschillende maatschappelijk werkers een cliënt begeleiden, waarvan slechts één het sociaal dossier voor de raad voorbereidt en beheert, geen sprake zijn van het delen van het beroepsgeheim tussen collega's. De finaliteit van de dienstverlening is immers verschillend tussen de maatschappelijk werker met een hulpverlenende opdracht en de gemandateerde maatschappelijk werker met een maatschappelijke of gemengde opdracht⁽⁴³⁾. Het verzamelen van informatie gebeurt bij beide hulpverleners minstens deels vanuit een ander oogpunt, waardoor het delen van informatie onderling problematisch is.

Deze strikte invulling moet evenwel genuanceerd worden. Vooreerst kan mits toestemming van de cliënt informatie worden doorgegeven tussen twee maatschappelijk werkers van het OCMW⁽⁴⁴⁾. Deze toestemming dient voorafgaand, vrij, specifiek, uitdrukkelijk en geïnformeerd te gebeuren⁽⁴⁵⁾.

Daarnaast moet voor ogen worden gehouden dat het beroepsgeheim bestaat in het belang van de cliënt en van de zorg. Het is *in casu* opportuun dat – indien in het belang van de cliënt en de zorg – toch nuttige informatie tussen maatschappelijk werkers werkzaam binnen één team kan worden doorgegeven, ook al heeft enkel één van hen een mandaat van de OCMW-raad. Op basis van de informatie-uitwisseling 'in het belang van de cliënt' wordt de mogelijkheid gecreëerd voor maatschappelijk werkers zonder mandaat nuttige informatie te delen met de maatschappelijk werker met mandaat, bijvoorbeeld aangaande een goede afstemming en organisatie van de zorg of aangaande de bijzondere inspanningen die een cliënt deed om een gepaste job te vinden.

Deze uitzondering op het beroepsgeheim 'in het belang van de cliënt' wordt evenwel niet algemeen aanvaard⁽⁴⁶⁾. Ook bevat deze nuancering een subjectief begrip – het cliëntenbelang – dat door de maatschappelijk werker moet worden ingevuld. Deze zal hierbij steeds de afweging moeten maken of het delen van bepaalde informatie met de gemandateerde maatschappelijk werker enkel in het belang van de cliënt is en geen nadelige gevolgen heeft voor diens recht op maatschappelijke integratie en/of diens sociaal statuut. Gezien de complexiteit van de juridisch-technische bijstandsreglementering lijkt het niet altijd even eenvoudig deze inschatting correct te maken.

Ten slotte moet worden opgemerkt dat informatie die niet onder het 'geheim' valt wel met collega's kan worden besproken. Het materiële toepassingsgebied van het beroepsgeheim wordt – net zoals het personeel toepassingsgebied – bepaald door

(43) A. LAMBRECHT, "Beroepsgeheim en plicht tot geheimhouding omtrent de individuele dienstverlening door het OCMW", *De Gem.* 1981, 269; K. STAS, "Diversiteit mag geen willekeur worden", *Alert* 2004, afl. 3, 15-17.

(44) Zie voor een overzicht van de evolutie in rechtspraak, rechtsleer en (sectorale) wetgeving rond de beschikbaarheid van het beroepsgeheim: I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 178-195; E. LEENAERTS, J. PUT en I. VAN DER STRAETE, "Het beschikkingsrecht over het beroepsgeheim. De hulpverlener wikt, de cliënt beschikt", *TPR* 2003, 1093-1131.

(45) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 190-194.

(46) K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omgaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 19. Zie ook E. LEENAERTS, J. PUT en I. VAN DER STRAETE, "Het beschikkingsrecht over het beroepsgeheim. De hulpverlener wikt, de cliënt beschikt", *TPR* 2003, 1093-1131.

het criterium van de ‘noodzakelijke vertrouwenspersoon’. Dit houdt in dat enkel deze informatie die in het kader van de beroepsuitoefening, waarin een vertrouwensrelatie noodzakelijk is, werd vernomen door het beroepsgeheim is gedekt. Werd deze informatie echter in privéomstandigheden vernomen, dan valt deze niet onder de geheimhoudingsverplichting van de maatschappelijk werker ⁽⁴⁷⁾.

Voor de cliënt moet het duidelijk zijn welke maatschappelijk werker gebonden is door welk mandaat en wat de implicaties daarvan zijn voor het beroepsgeheim en de vertrouwelijkheid van de door hem gedeelde informatie met de betreffende maatschappelijk werker en/of diens collega's. Hier ligt opnieuw een bijzondere opdracht voor het OCMW om een beleid uit te stippelen zowel aangaande het omgaan met informatie door de personeelsleden als aangaande de communicatie hieromtrent naar de cliënt.

D. Beroepsgeheim van de maatschappelijk werker ten aanzien van diens leidinggevenden

Het beroepsgeheim van een maatschappelijk werker geldt in principe ook ten aanzien van diens hiërarchisch overste, aangezien deze een derde is in de vertrouwensrelatie.

Artikel 107, § 2 van het OCMW-decreet bepaalt evenwel dat “de personeelsleden die in de uitoefening van hun ambt nalatigheden, misbruiken of misdrijven vaststellen, een hiërarchisch meerdere daarvan onmiddellijk op de hoogte brengen”. Indien deze nalatigheden, misbruiken of misdrijven door collega's, vrijwilligers, stagiairs, bezoekers ... worden gepleegd, bestaat er geen juridische belemmering om dit artikel toe te passen. Ten aanzien van deze personen zijn OCMW-personeelsleden immers niet gebonden door een beroepsgeheim, maar enkel door een ambtsgeheim op grond van het ambtenarenstatuut ⁽⁴⁸⁾. Dit ambtsgeheim, dat net in het belang van de werkgever/organisatie bestaat, verhindert geenszins dat deze – of andere al dan niet vertrouwelijke – gegevens aan de hiërarchisch overste worden meegedeeld, maar verplicht OCMW-medewerkers wel discreet om te gaan met informatie ten aanzien van derden aan de organisatie (zie verder) ⁽⁴⁹⁾.

Anders is het indien dergelijke onregelmatigheden door de cliënt gepleegd worden en door het personeelslid in zijn beroepsuitoefening worden vastgesteld. In de verhouding tussen de maatschappelijk werker en de client geldt het beroepsgeheim, ook ten aanzien van de hiërarchisch overste, die in strikte zin een derde is ten aanzien van de zorgverhouding. Het strafrechtelijk gesanctioneerde beroepsgeheim voor de maatschappelijk werker lijkt zwaarder door te wegen dan het tuchtrechtelijk gesanctioneerde artikel 107 van het OCMW-decreet. Het verschil in sanctionering duidt het

(47) B. ALLEMEERSCH, “Het toepassingsgebied van art. 458 Strafwetboek. Over het succes van het beroepsgeheim en het geheim van dat succes”, *RW* 2003-04, 13; F. BLOCKX, “Het medisch beroepsgeheim. Overzicht van rechtspraak (1985-2002)”, *T.Gez.* 2004-05, 3.

(48) E. ANKAERT en J. PUT, “De geheimhoudingsplicht van vertrouwensleerkrachten en bijstandspersonen”, *TORB* 2007-08, 406; VERENIGING VAN BELGISCHE STEDEN EN GEMEENTEN, *OCMW en geheimhouding*, Brussel, VBSG, 1991, 24.

(49) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 82-90.

verschil in belang aan dat de wetgever hecht aan respectievelijk het beroepsgeheim en de aangifteplicht⁽⁵⁰⁾.

Wel werden in de rechtsleer specifieke uitzonderingen uitgewerkt op de strikte toepassing van het beroepsgeheim ten aanzien van de hiërarchisch overste⁽⁵¹⁾:

- in functie van de coördinatie, het toezicht en de behandeling van klachten kan het noodzakelijk zijn dat informatie die in principe onder het beroepsgeheim valt, door de maatschappelijk werker aan de leidinggevende wordt meegedeeld⁽⁵²⁾. De doorstroming is in die zin beperkt dat slechts datgene kan worden meegedeeld wat noodzakelijk is voor de leidinggevende om zijn verantwoordelijkheden te kunnen uitoefenen. Het gaat hier dus niet om een onbeperkte toegang, maar eerder om, bijvoorbeeld, een steekproef of een casusgerichte controle en informatieoverdracht;
- indien de leidinggevende zelf meewerkt aan de zorg kan vertrouwelijke informatie doorstromen naar de leidinggevende binnen de grenzen van het gedeeld of het gezamenlijk beroepsgeheim (zie verder). Deelnemen aan de zorgverlening kan hier ruimer worden opgevat dan effectieve zorgverlening op zich nemen; het kan ook gaan om cliëntbesprekingen op teamniveau en om gedeelde besluitvormingsprocessen. Het informeren aangaande onregelmatigheden gepleegd door de cliënt kan – in het kader van het gedeeld of gezamenlijk beroepsgeheim – evenwel enkel indien dit in het belang van de cliënt en de zorg gebeurt, wat *in casu* te betwijfelen valt.

Naast deze uitzonderingen kan eveneens de algemene uitzondering van geïnformeerde toestemming van de cliënt aangehaald worden, ook in het geval dat de leidinggevende geen beroepsgeheim heeft.

Hierbij moet ten slotte worden opgemerkt dat dergelijke nalatigheden, misbruiken of misdrijven door cliënten wel moeten worden meegedeeld door de gemandateerde maatschappelijk werker aan diens opdrachtgever, de OCMW-raad, aangezien deze feiten een invloed kunnen uitoefenen op diens recht op maatschappelijke integratie.

2.2. Positie van de raadsleden

De raadsleden van een OCMW-raad hebben een beslissende functie aangaande de maatschappelijke integratie. Om deze functie te kunnen uitoefenen, hebben zij nood aan cliëntinformatie. Op basis van het mandaat toegekend aan de maatschappelijk werker hebben de raadsleden ten aanzien van deze maatschappelijk werkers recht

(50) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 145-146. Dit is niet het geval indien de client zich enkel tot het OCMW wendt om onwettige voordelen op te eisen. In dit geval bestaat er geen noodzakelijke vertrouwensrelatie en zelfs geen 'echte' client zodat het beroepsgeheim geen toepassing vindt. Zie Cass. 16 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1445, *T.Gez.* 1996-97, 25, noot D. FRERIKS.

(51) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 106-110; K. HERBOTS en J. PUT, "Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Beroepsgeheim als ijkpunt" in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omggaan met beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, 19.

(52) RvS 23 november 1992, nr. 41.124, *Arr.RvS* 1992, z.p.

kennis te krijgen van alle cliëntinformatie die nodig is voor of een rol kan spelen in het nemen van een beslissing.

De raadsleden zelf zijn op basis van artikel 40, § 4 OCMW-decreet gebonden door het beroepsgeheim, waardoor de cliënt/steunvrager de garantie heeft dat de door hem aan de maatschappelijk werker toevertrouwde informatie niet verder verspreid geraakt.

Naast een beslissende functie hebben raadsleden – als bestuurders en eindverantwoordelijken van het OCMW – een democratisch gelegitimeerde, controlerende functie. Raadsleden moeten over de nodige gegevens kunnen beschikken om de werking van het OCMW te kunnen evalueren. Zonder dergelijke gegevens kunnen zij omtrent de werking van het OCMW in het algemeen en de sociale dienst in het bijzonder geen beleid uitstippelen⁽⁵³⁾.

Net zoals geldt ten aanzien van de hiërarchisch overste binnen een organisatie, kan het ook ten aanzien van de raadsleden noodzakelijk zijn dat bepaalde cliëntinformatie wordt doorgegeven in functie van de (beleids)coördinatie, het toezicht en de behandeling van klachten. De doorstroming is in die zin beperkt dat slechts datgene kan worden meegedeeld wat noodzakelijk is voor de raadsleden om hun verantwoordelijkheden te nemen.

Een bijkomende nuancering van het beroepsgeheim ten aanzien van de OCMW-raad in het kader van diens controlerende functie werd daarnaast expliciet opgenomen in het OCMW-decreet. Artikel 40 OCMW-decreet voorziet in het recht van de raadsleden om ter plaatste kennis te nemen van alle akten, stukken en dossiers betreffende het OCMW, zodat deze met voldoende kennis van zaken hun opdracht kunnen uitoefenen. Het raadslid moet zich daarvoor tot de secretaris richten; hij mag zich dus niet rechtstreeks wenden tot een personeelslid⁽⁵⁴⁾. De secretaris heeft de opdracht de bescherming en de geheimhouding van de dossiers, dus ook het beroepsgeheim, te garanderen. Het OCMW-decreet voorziet daartoe dat elk OCMW over een huishoudelijk reglement beschikt waarin de voorwaarden voor het inzagerecht, het recht van afschrift en het bezoekrecht aan het OCMW zijn opgenomen⁽⁵⁵⁾. Dit reglement kan niet ingaan tegen de wet, wat wil zeggen dat het inzagerecht van de raadsleden niet mag worden beknót en dat tegelijk het beroepsgeheim en de privacy moeten worden gegarandeerd. Het inzagerecht moet dus worden beperkt tot deze documenten die relevant zijn voor het nemen van een beslissing in het kader van de wettelijke taak van de OCMW-raad.

3. BIJZONDERE VERHOUDINGEN TUSSEN HET OCMW EN DERDEN

Het OCMW komt geregeld in aanraking met informatievragen van heel wat derde personen die elk hun eigen belang hebben om bepaalde cliëntinformatie meegedeeld te krijgen. Het gaat bijvoorbeeld om kennissen, de huisbaas, familieleden, de politie,

(53) A. LAMBRECHT, "Beroepsgeheim en plicht tot geheimhouding omtrent de individuele dienstverlening door het OCMW", *De Gem.* 1981, 269.

(54) P. ADRIAENS, J. DE BACKER, P. VAN SCHUYLENBERGH en E. WAUTERS, *Praktisch handboek voor O.C.M.W.-recht*, Brugge, die Keure, 2001, 49.

(55) Art. 40, § 3 OCMW-decreet.

schuldeisers ... die het OCMW bellen met de vraag naar informatie over de kennis, huurder, werknemer, verdachte ... De potentiële argumenten dat er wederzijds gegevens worden uitgewisseld en dat discreet met de uitgewisselde informatie wordt omgegaan, doen niets ter zake: het feit dat maatschappelijk werkers bij de politie informatie opvragen aangaande nieuwe cliënten/steunaanvragers en deze informatie zonder probleem verkrijgen, geeft hen allerminst het recht de vragen van de politie aangaande hun cliënten te beantwoorden.

De bijzondere derden waarop hier verder wordt ingegaan, zijn deze instanties of personen die specifiek zijn voor een OCMW-context: andere OCMW's, zorgvoorzieningen, de gemeente, socialezekerheidsinstellingen, de Dienst Vreemdelingenzaken, de VDAB en bepaalde werkgevers en de behandelende arts.

3.1. Beroepsgeheim ten aanzien van andere OCMW's

Tussen maatschappelijk werkers van verschillende OCMW's geldt het beroepsgeheim. Opdat er sprake kan zijn van gedeeld beroepsgeheim is vereist dat informatie gedeeld wordt tussen twee personen gebonden door het beroepsgeheim en betrokken bij de concrete zorgverlening aan de cliënt die hetzelfde doel nastreeft ⁽⁵⁶⁾. In dit geval kan de noodzakelijke informatie (noodzakelijk voor de samenwerking) worden gedeeld, steeds in het belang van de (kwaliteit en de continuïteit van de) zorg. De cliënt wordt hierover geïnformeerd en beschikt over een verzetsmogelijkheid ⁽⁵⁷⁾.

Indien de cliënt zich niet verzet, kan noodzakelijke informatie tussen de maatschappelijk werkers van het voorafgaand bevoegde OCMW en het huidig bevoegde OCMW worden gedeeld. De betrokkenheid bij de concrete zorgverlening (tweede voorwaarde) beoogt immers iedereen die meewerkt aan de uitvoering, de vervollediging of de voortzetting van de zorg.

Daarnaast kan met geïnformeerde en specifieke toestemming van de cliënt vanuit het voorafgaandelijk bevoegde OCMW informatie naar het bevoegde OCMW doorstromen. Indien de cliënt zelf vraagt informatie door te geven aan het huidig bevoegde OCMW, bijvoorbeeld om niet opnieuw zijn hele verhaal te moeten doen, kan – maar dit is geen verplichting – het OCMW op deze vraag ingaan en de gevraagde informatie verschaffen.

Ten slotte kan bepaalde informatie worden gedeeld via het netwerk verbonden aan de Kruispuntbank Sociale Zekerheid ⁽⁵⁸⁾, waarvan de OCMW's deel uitmaken. Dit kan enkel via deze Kruispuntbank Sociale Zekerheid en dus niet rechtstreeks tussen de OCMW's onderling (*infra*). Het betreft in dat geval enkel informatie die nodig is voor het nemen van bepaalde socialezekerheidsrechtelijke beslissingen (aangaande maat-

(56) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, "Het gedeeld en gezamenlijk beroepsgeheim. Halve smart of dubbel leed?", *RW* 2004-05, 41-59; T. BALTHAZAR, "Het gedeeld beroepsgeheim is geen uitgesmeerd beroepsgeheim", *T.Gez.* 2004-05, 126-146; C. DECOSTER, "Het medisch beroepsgeheim in en rondom het ziekenhuis", *Vl.T.Gez.* 1981, 8.

(57) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 210-220.

(58) Wet 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid, *BS* 22 februari 1990 (Wet Kruispuntbank Sociale Zekerheid).

schappelijke integratie) en dus niet vertrouwelijke (psychosociale of familiale) gegevens die opgenomen werden in het dossier en die geen invloed hebben op het recht op maatschappelijke integratie.

3.2. Beroepsgeheim ten aanzien van zorgvoorzieningen

In de huidige zorgcontext staat het OCMW niet alleen: de integrale zorg die vandaag beoogd wordt, noodzaakt een samenwerking tussen de verschillende instanties betrokken bij de zorg. Het OCMW kan samenwerken met OCMW-verenigingen⁽⁵⁹⁾, maar ook met andere publiekrechtelijke (bv. openbare psychiatrische ziekenhuizen) en privaatrechtelijke – zowel *profit* als *non profit* – zorgvoorzieningen. Samenwerkingsinitiatieven kunnen officieus – op verzoek van een voorziening/zorgverlener of cliënt – tot stand komen, dan wel officieel via hiertoe georganiseerde kanalen of via overeenkomsten.

Het onderscheid tussen samenwerkende organisaties is voor de cliënt vaak moeilijk te maken. Zo hebben hulpverleners van het CAW bijvoorbeeld soms spreekuur op het OCMW en is niet steeds duidelijk wie de organiserende instantie achter bijvoorbeeld een Lokaal Dienstencentrum is.

De toepassing van het gedeeld beroepsgeheim in de verhouding tussen de zorgverleners en de maatschappelijk werkers is problematisch gezien de deels controlerende en beslissende functie van de gemandateerde maatschappelijk werker. Gegevens die zouden doorstromen van bijvoorbeeld het woonzorgcentrum naar de maatschappelijk werker van de sociale dienst zouden immers (via het mandaat) door de raadsleden gehanteerd kunnen worden in hun beslissing over het sociaal statuut van de cliënt. Dit verschil in finaliteit van beide zorgverleners sluit in principe de toepassing van het gedeeld beroepsgeheim uit.

Een dergelijke strikte toepassing van het gedeeld beroepsgeheim maakt de werking van bepaalde diensten bijzonder moeilijk. Zo kan de thuishulp die opmerkt dat door de medische/psychosociale/familiale toestand van de cliënt bijkomende uren thuishulp nodig zijn, de achterliggende reden van de vraag naar bijkomende uren niet delen met de maatschappelijk werker. Problematische situaties, opgemerkt door de gezinsbegeleider kunnen in principe niet worden besproken met de maatschappelijk werker die deze zorg voor de betreffende cliënt heeft georganiseerd en opvolgt. Enkel mits geïnformeerde instemming van de cliënt kan dan bepaalde informatie worden doorgegeven aan de maatschappelijk werker van de sociale dienst.

Een versoepeling van deze strikte toepassing is wenselijk.

- Indien er een duidelijke scheiding van taken bestaat van de maatschappelijk werkers bij het OCMW kan het gedeeld beroepsgeheim wel worden toegepast. In het belang van de – hierover geïnformeerde – cliënt kan de noodzakelijke informatie worden gedeeld tussen de zorgverlener en de niet-gemandateerde maatschappelijk werker. De cliënt behoudt evenwel steeds

(59) Art. 219-247 OCMW-decreet. De OCMW-vereniging kan een vorm van verzelfstandiging zijn of een samenwerkingsverband tussen een OCMW en een ander OCMW, een of meerdere openbare rechtspersonen of private rechtspersonen zonder winstoogmerk (vzw's). Het gaat bijvoorbeeld om de uitbating van een ziekenhuis, een woonzorgcentrum, een kinderdagverblijf, naschoolse opvang.

het recht zich te verzetten tegen het delen van bepaalde informatie. De toepassing van deze versoepeling vereist een duidelijk opgestelde en gecommuniceerde taakafbakening van de maatschappelijk werkers van de sociale dienst van het OCMW.

- Ten aanzien van de gemandateerde maatschappelijk werker kan, zoals reeds aangehaald, verwezen worden naar de bestaande praktijk dat in het belang van de cliënt bepaalde gegevens ook aan hulpverleners met dubbel mandaat kunnen worden doorgegeven.
- Ten aanzien van de gemandateerde maatschappelijk werker zou een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen deze informatie die zijn mandaat aangaat en andere informatie die helemaal losstaat van zijn mandaat ten aanzien van de OCMW-raad. Informatie, zoals psychosociale informatie, die niet onder het mandaat ressorteert en dus ook niet aan de OCMW-raad wordt doorgegeven, zou dan onder het gedeeld beroepsgeheim kunnen ressorteren.

De laatste twee versoepelingen leggen de verantwoordelijkheid aangaande het doorbreken van het beroepsgeheim bij de zorgverlener. Het is aan de zorgverlener om een inschatting te maken of (1) bepaalde informatie het belang van de zorg en (van de maatschappelijke integratie van) de cliënt ten goede komt en/of (2) bepaalde informatie al dan niet onder het mandaat valt. Gezien de complexe en omvangrijke regelgeving en de ruime voorwaarden gesteld aan maatschappelijke integratie is dit een zware verantwoordelijkheid die een ondersteuning vanuit de organisatie vereist. Voor het sociaal onderzoek kan informatie over bijvoorbeeld de geestelijke gezondheid of de zorg die in de bijzondere jeugdzorg werd verleend, immers een bepaald nut hebben waardoor het wordt opgenomen in het sociaal dossier en de toekenning van het recht op maatschappelijke integratie kan beïnvloeden.

Tussen medewerkers van een OCMW-vereniging (bv. OCMW-woonzorgcentrum) en andere zorgverleners (bv. private thuishulp) kan wel het gedeeld beroepsgeheim toepassing vinden, gezien beide organisaties dezelfde doelstelling nastreven. Mits voldaan is aan alle andere voorwaarden gesteld aan het delen van het beroepsgeheim kan de noodzakelijke informatie worden doorgegeven.

3.3. Beroepsgeheim ten aanzien van de gemeente

Op basis van het mandaat wordt het beroepsgeheim van de maatschappelijk werker van de sociale dienst ten aanzien van de OCMW-raad beperkt. Deze beperking geldt evenwel niet ten aanzien van de gemeenteraad en het gemeentepersoneel, ondanks de grote samenhang die tussen de gemeente en het OCMW bestaat en de veel voorkomende perceptie van de burger dat OCMW, gemeente en de door hen aangeboden dienstverlening één geheel vormen.

A. Gemeenteraad

Het Gemeentedecreet voorziet sinds 2009⁽⁶⁰⁾ in dezelfde geheimhoudingsverplichting – in dezelfde formulering – voor gemeenteraadsleden als voorzien voor de

(60) Art. 22 Decr. 23 januari 2009 tot wijziging van het Gemeentedecreet, BS 4 februari 2009.

OCMW-raadsleden in het OCMW-decreet: “de gemeenteraadsleden, alsmede alle andere personen die krachtens de wet of het decreet de besloten vergaderingen van de gemeenteraad bijwonen, zijn tot geheimhouding verplicht”⁽⁶¹⁾.

Voordat deze bepaling in 2009 in het Gemeentedecreet werd opgenomen, bestond er heel wat discussie over de geheimhoudings- en/of discretieplicht van gemeenteraadsleden en de wijze waarop gemeenteraadsleden met vertrouwelijke informatie dienden om te gaan. De correctionele rechtbank van Kortrijk oordeelde in 2001 bijvoorbeeld dat gemeenteraadsleden wél onder het strafrechtelijk beroepsgeheim ressorteerden⁽⁶²⁾, ondanks de afwezigheid van een bijzondere bepaling van geheimhoudingsplicht. Deze uitspraak werd echter hervormd in beroep: gemeenteraadsleden hadden volgens het hof van beroep te Gent geen beroepsgeheim, maar moesten wel opletten dat ze verantwoord omgingen met de informatie die ze verkregen⁽⁶³⁾. De wettelijke verankering van de geheimhoudingsplicht voor gemeenteraadsleden in 2009 zorgt voor duidelijkheid: ook gemeenteraadsleden zijn gebonden door het beroepsgeheim.

Deze bepaling heeft niet als doel, noch als gevolg gemeenteraadsleden monddood te maken of ervoor te zorgen dat wantoestanden niet langer kunnen worden aangekaart en aangeklaagd. Gemeenteraadsleden kunnen enkel de vertrouwelijke informatie – die onder het begrip ‘geheim’ valt – niet langer delen met derden. *De facto* verandert deze wetswijziging aan de manier van omgaan met informatie door de gemeenteraadsleden weinig, gezien de discretieverplichting – in het bijzonder voor deze informatie die in de besloten vergadering werd vernomen – die reeds op hen rustte. Voor niet-vertrouwelijke persoonsgegevens blijft het gemeenteraadslid de vrijheid behouden een afweging te maken tussen zijn grondwettelijke vrijheid van spreken en de discretieverplichting. Over deze vrijheid beschikt hij niet langer wanneer het gaat om vertrouwelijke informatie die onder het beroepsgeheim valt. Geanonimiseerd kan wel nog steeds bepaalde informatie naar buiten worden gebracht, op voorwaarde dat de persoon niet te identificeren is op basis van de specifieke, vrijgegeven informatie.

Nu vast is komen te staan dat zowel OCMW-medewerkers en OCMW-raadsleden als gemeenteraadsleden een beroepsgeheim hebben, kan de vraag worden gesteld in hoeverre vertrouwelijke informatie tussen deze instanties kan worden gedeeld. Van een gedeeld beroepsgeheim was in het verleden geen sprake aangezien gemeenteraadsleden niet over een beroepsgeheim beschikten. Ondanks de wettelijke verankering van het beroepsgeheim van gemeenteraadsleden blijft een toepassing van het gedeeld beroepsgeheim tussen de maatschappelijk werker van het OCMW en de gemeente ook vandaag problematisch: leden van de gemeenteraad zijn – in tegenstelling tot de maatschappelijk werkers van het OCMW – niet betrokken bij de hulpverlening ten aanzien van de cliënt en streven niet hetzelfde doel na.

Enkel mits toestemming van de cliënt kan een maatschappelijk werker vertrouwelijke cliëntinformatie delen met een gemeenteraadslid. Om diezelfde reden is het onmo-

(61) Art. 30 Gemeentedecreet.

(62) Kortrijk 6 november 2001, *AJT* 2001-02, 634; F. JUDO, “Inzagerecht is nog geen recht om openbaar te maken”, *Juristenkrant* 2001, 13.

(63) F. JUDO, “Gemeenteraadsleden mogen onregelmatigheden aanklagen” (noot bij Gent 12 februari 2003, onuitg.), *Juristenkrant* 2004, 1 en 7.

gelijk vertrouwelijke informatie te delen tussen de OCMW-raad en de gemeenteraad, tenzij opnieuw mits geïnformeerde toestemming van de cliënt.

Het feit dat de OCMW-voorzitter de vergaderingen van het college van burgemeester en schepenen bijwoont met raadgevende stem (behalve wanneer het gaat om beslissingen aangaande het OCMW) ⁽⁶⁴⁾ wijzigt niets aan het beroepsgeheim ten aanzien van de gemeenteraadsleden. Nergens is sprake van een wettelijke verplichting om vertrouwelijke informatie met de gemeenteraadsleden of het college te delen, zodat het beroepsgeheim onverkort standhoudt. Evenmin kan in een beheersovereenkomst gesloten tussen de gemeente en het OCMW afgeweken worden van deze geheimhoudingsverplichting van de maatschappelijk werker bij het OCMW, van de OCMW-raadsleden of van de gemeenteraadsleden.

B. Burgemeester

Ten aanzien van de burgemeester bestaat een bijzondere regeling met betrekking tot de geheimhouding: artikel 41 van het OCMW-decreet bepaalt dat de burgemeester alle vergaderingen van de raad voor maatschappelijk welzijn kan bijwonen, zonder dat hij deze kan voorzitten. Op die manier kan de burgemeester toezicht uitoefenen op de werking van het OCMW. In geval van een voorafgaande gemotiveerde afwezigheid kan hij zich laten vervangen door een schepen. Wie in deze hoedanigheid de OCMW-raad bijwoont, valt – net zoals de OCMW-raadsleden – onder het beroepsgeheim voorzien in artikel 40, § 4 OCMW-decreet, dat ook “alle andere personen, die krachtens de wet of het decreet de besloten vergaderingen van de raad voor maatschappelijk welzijn, het vast bureau en de bijzondere comités bijwonen” omvat. Hij heeft dus enerzijds een beroepsgeheim als deelnemend persoon aan de OCMW-raad en anderzijds een beroepsgeheim als voorzitter van de gemeenteraad of gemeenteraadslid.

C. Gemeentepersoneel

Ten aanzien van het gemeentepersoneel bevat artikel 208 van het Gemeentedecreet specifieke regels met betrekking tot persoonlijke gegevens: “de personeelsleden hebben spreekrecht ten aanzien van derden met betrekking tot de feiten waarvan zij kennis hebben uit hoofde van hun ambt. Onder voorbehoud van de toepassing van de regelgeving inzake openbaarheid van bestuur is het voor hen verboden feiten bekend te maken (...) als de bekendmaking ervan een inbreuk vormt op de rechten en de vrijheden van de burger, in het bijzonder op het privéleven, tenzij de betrokkene toestemming heeft verleend om de gegevens die op haar of hem betrekking hebben, openbaar te maken”. Dit artikel voert een bijzonder ambtsgeheim of een bijzonder geëxpliciteerde discretieverplichting in voor de personeelsleden van de gemeente. Zij moeten discreet omgaan met informatie en het wordt hen – als uitzondering op de openbaarheidsverplichting die op de gemeente rust – bovendien verboden bepaalde gegevens aan derden bekend te maken. Een schending van dit verbod is evenwel enkel in de rechtsverhouding tussen de gemeente en het gemeentepersoneel (tucht-

(64) Art. 103 Gemeentewet.

rechtelijk) sanctioneerbaar en is niet – zoals voor het beroepsgeheim geldt – strafrechtelijk sanctioneerbaar.

Hoewel de strafrechtelijke geheimhoudingsplicht van artikel 458 Sw. (het beroepsgeheim) en de discretieplicht in de wetgeving en in de praktijk vaak door elkaar gebruikt worden, dekken ze een fundamenteel verschillende lading.

Beroepsgeheim betreft de strafrechtelijk gesanctioneerde geheimhoudingsplicht verbonden aan een noodzakelijke vertrouwensrelatie of voorzien in bijzondere wetgeving. Voor gemeentepersoneel is noch een noodzakelijke vertrouwensrelatie, noch een bijzondere wet die in een beroepsgeheim voorziet, aanwezig. De discretieplicht of het ambtsgeheim omvat de verplichting om bij het uitoefenen van een ambt of functie geen vertrouwelijke gegevens vrij te geven aan anderen dan degenen die gerechtigd zijn om er kennis van te nemen en dat dus discreet wordt omgegaan met dergelijke gegevens⁽⁶⁵⁾.

De essentie van het onderscheid tussen het beroepsgeheim en de discretieplicht ligt in het feit dat de dragers van een gewone discretieplicht niet *ten persoonlijken titel* (in een vertrouwensrelatie) informatie krijgen meegedeeld, maar in naam van de dienst waarvoor zij werken. Het logische gevolg is dan het bestaan van een 'intern spreekrecht': met het oog op de verbetering van de organisatie, de werking van de dienst en de persoonlijke ambtsuitoefening heeft elk personeelslid het recht en zelfs de plicht om informatie uit te wisselen met collega's, ondergeschikten en hiërarchisch meerderen. Enkel buiten de organisatie moet discreet omgesprongen worden met deze informatie en dit in het belang van de organisatie. De discretieplicht verhindert daarnaast noch de aangifte van misdrijven van burgers, noch het optreden als getuige in rechte⁽⁶⁶⁾. Het Hof van Cassatie heeft er terecht op gewezen dat de toepassing van het beroepsgeheim niet kan worden uitgebreid tot wie alleen maar tot discretie verplicht is⁽⁶⁷⁾.

Aangezien gemeentepersoneelsleden geen beroepsgeheim hebben, kan er geen sprake zijn van het delen van vertrouwelijke informatie door OCMW-personeelsleden of -raadsleden met gemeentepersoneel, ongeacht met welke bedoeling bepaalde informatie gevraagd wordt. Niet alleen het doorgeven van cliëntinformatie aan de gemeente zodat deze bijvoorbeeld de Dienst Vreemdelingenzaken kan inlichten over personen in illegaal verblijf is problematisch, maar ook het (zonder toestemming van de cliënt) verschaffen van informatie die niet in het nadeel van de cliënt zou resulteren. De eerste voorwaarde van het gedeeld beroepsgeheim – het beiden gebonden zijn aan het beroepsgeheim – is hier immers niet voldaan.

Indien toch onrechtmatig informatie doorstroomt van het OCMW naar de gemeente kan het gemeentepersoneel autonoom beslissen op welke manier met deze informa-

(65) E. ANKAERT en J. PUT, "De geheimhoudingsplicht van vertrouwensleerkrachten en bijstandspersonen", *TORB* 2007-08, 407-420.

(66) J. PUT, "De kar of het paard? Justitieassistenten en beroepsgeheim", *NC* 2012, 286-296; I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 82-90; F. HUTSEBAUT, "Het ambtsgeheim, beroepsgeheim en de meldingsplicht van personeelsleden in het onderwijs", *TORB* 1999-2000, 50; I. OPDEBEECK, "Is spreken van de kant van de ambtenaar nog steeds zilver en zwijgen goud?" in *Openbaarheid van bestuur: (on)begrensde mogelijkheden*, Brugge, die Keure, 1991, 48.

(67) Cass. 16 mei 1977, *Arr.Cass.* 1977, 949; Cass. 25 oktober 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 223.

tie wordt omgegaan. Het ambtsgeheim van gemeentepersoneel verhindert niet dat bijvoorbeeld de Dienst Vreemdelingenzaken wordt ingelicht. Dit ambtsgeheim heeft immers als doel de overheidsinstantie – *in casu* de gemeente – te beschermen en vereist in het belang van de gemeente discretie van het personeel. Het heeft dus een ander uitgangspunt en een andere doelstelling dan de cliënt- en zorgbescherming die het beroepsgeheim beoogt.

3.4. Beroepsgeheim ten aanzien van socialezekerheidsinstellingen

Alle OCMW's zijn sinds 2006 aangesloten bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid ⁽⁶⁸⁾ en zijn ook intensieve gebruikers van het netwerk: meer dan 50 % van de consultaties van gegevensstromen gebeurt door een OCMW ⁽⁶⁹⁾.

De Kruispuntbank Sociale Zekerheid geeft de OCMW's de mogelijkheid bepaalde gegevens op te vragen voor de toekenning van rechten op maatschappelijke hulp. Via deze Kruispuntbank verkrijgen OCMW's toegang tot persoonsgegevens en arbeids- en socialezekerheidsrechtelijke gegevens van cliënten. Daarnaast worden ook gegevens met betrekking tot maatschappelijke integratie en maatschappelijke dienstverlening via de Kruispuntbank toegankelijk voor de andere aangesloten instellingen die deze gegevens nodig hebben om de (sociaalrechtelijke) reglementering toe te passen. Het gaat dan om beslissingen aangaande leefloon, vaststellingen met betrekking tot de gezinssamenstelling, evenals de verschillende sociale statuten die recht kunnen geven op bepaalde uitkeringen, zoals een verhoogde tegemoetkoming in de gezondheidszorg, verhoogde kinderbijslag en een installatiepremie voor daklozen.

De privacy en de bescherming van persoonsgegevens kregen in de regelgeving en uitvoering van regelgeving betreffende het e-government in de sociale zekerheid – met de Kruispuntbank Sociale Zekerheid als een van de bekendste verwezenlijkingen – steeds een centrale rol toebedeeld ⁽⁷⁰⁾. De veiligheid, integriteit en vertrouwelijkheid van de informatie die wordt opgeslagen en uitgewisseld via de Kruispuntbank wordt gegarandeerd via een geheel van veiligheidsmaatregelen. Zo kunnen OCMW's (en andere betrokken socialezekerheidsinstellingen) enkel via de Kruispuntbank, en dus niet rechtstreeks bij elkaar, gegevens opvragen. Zij kunnen ook enkel deze gegevens verzamelen en raadplegen die ze nodig hebben voor de toepassing van hun sociaalrechtelijke taken en beschikken slechts over de opgevraagde gegevens gedurende de tijd nodig voor de uitvoering van deze taak ⁽⁷¹⁾. Specifieke bijkomende regels gelden voor persoonsgegevens die de gezondheid betreffen ⁽⁷²⁾. Een aantasting van de re-

(68) KB 4 maart 2005 tot uitbreiding van het netwerk van de sociale zekerheid tot de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, voor wat betreft hun opdrachten inzake het recht op maatschappelijke dienstverlening, met toepassing van artikel 18 van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, BS 31 maart 2005.

(69) B. DEMEYER, L. SANNEN, A. REA en P. DEVLÉESHOUWER, *Aansluiting OCMW's op de KSZ: impactstudie op hulpverlening en organisatie*, Leuven, Hiva, 2007, 1, <https://hiva.kuleuven.be/resources/pdf/publicaties/R1200a.pdf>.

(70) Art. 22 Wet Kruispuntbank Sociale Zekerheid; V. VERDEYEN, "Informatisering van het socialezekerheidsbeheer" in J. PUT en V. VERDEYEN (eds.), *Praktijkboek Sociale Zekerheid 2013*, Mechelen, Kluwer, 2013, 13-16.

(71) Art. 23 Wet Kruispuntbank Sociale Zekerheid.

(72) Art. 26 Wet Kruispuntbank Sociale Zekerheid.

gels met betrekking tot de vertrouwelijkheid van informatie door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid of de instellingen van sociale zekerheid (en hun aangestelden of lasthebbers) wordt strafrechtelijk gesanctioneerd ⁽⁷³⁾.

De Wet Kruispuntbank Sociale Zekerheid bepaalt uitdrukkelijk dat elke persoon betrokken bij de inzameling, de verwerking of de uitwisseling van persoonsgegevens in het kader van de sociale zekerheid gebonden is door het beroepsgeheim ⁽⁷⁴⁾. Voor maatschappelijk werkers tewerkgesteld bij het OCMW staat dit beroepsgeheim reeds vast op basis van zowel het Strafwetboek als het OCMW-decreet.

3.5. Ten aanzien van de Dienst Vreemdelingenzaken

Het beroepsgeheim van personeelsleden van het OCMW en raadsleden van de OCMW-raad geldt eveneens ten aanzien van de Dienst Vreemdelingenzaken. Net zoals het beroepsgeheim voorrang heeft op de (ambtelijke) aangifteplicht van misdrijven ⁽⁷⁵⁾, heeft het beroepsgeheim voorrang op de controlebevoegdheid van de Dienst Vreemdelingenzaken.

Een gevolg van het bekendmaken van informatie aan de Dienst Vreemdelingenzaken met miskenning van het beroepsgeheim is dat deze informatie niet kan worden gehanteerd als bewijs ⁽⁷⁶⁾.

De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) heeft de bevoegdheid bepaalde gegevens op te vragen via de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, namelijk de beschikbare gegevens over maatschappelijke integratie en OCMW-dienstverlening die nodig zijn voor het uitvoeren van diens wettelijke opdracht. Daarnaast heeft de Privacycommissie de POD Maatschappelijke Integratie de toelating verleend om gegevens over economisch niet-actieve EU-burgers en hun familieleden via de Kruispuntbank mee te delen aan de DVZ, zodat deze kan nagaan of de betrokkene de ingeroepen hoedanigheid van economisch niet-actieve EU-burger heeft en geen onredelijke belasting voor de sociale bijstand vormt ⁽⁷⁷⁾. De Kruispuntbank zorgt, zoals reeds vermeld, voor het filteren van de gegevens zodat enkel de wettelijk toegelaten gegevens naar de DVZ verstuurd worden.

De maatschappelijk werker van het OCMW moet de cliënt/steunaanvrager zo duidelijk mogelijk informeren over de gevolgen van een steunaanvraag en de bijhorende vertrouwelijke informatie, zoals deze mogelijke uitwisseling van bepaalde informatie met de DVZ via de Kruispuntbank Sociale Zekerheid en het bijbehorende risico voor het verblijfsrecht.

(73) Art. 213-215 Sociaal Strafwetboek 6 juni 2010, BS 1 juli 2010.

(74) Art. 28 Wet Kruispuntbank Sociale Zekerheid.

(75) Art. 29 Wetboek Strafvordering.

(76) I. VAN DER STRAETE en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2005, 122-123.

(77) Art. 15 Wet kruispuntbank Sociale Zekerheid; beraadslaging nr. 11/031 van 5 april 2011, www.ksz.fgov.be.

De gegevens waarover de DVZ kan beschikken via de Kruispuntbank of de POD Maatschappelijke Integratie, mag het OCMW-personeelslid, het OCMW-raadslid of het gemeenteraadslid niet rechtstreeks doorgeven aan de DVZ.

3.6. Beroepsgeheim ten aanzien van de VDAB en werkgevers

Ten aanzien van de VDAB geldt eveneens het beroepsgeheim van de maatschappelijk werkers van het OCMW en de OCMW-raadsleden. Waar de VDAB bepaalde informatie over werkbereidheid aan het OCMW doorgeeft, is in principe in de omgekeerde richting geen informatiedoorstroming toegelaten, tenzij mits toestemming van de cliënt. Het feit dat het OCMW de VDAB bepaalde vragen stelt over (de werkbereidheid van) een bepaalde persoon, impliceert echter dat er een dossier over deze persoon wordt geopend of reeds bestaat bij het OCMW. Deze doorbreking van het beroepsgeheim heeft evenwel een wettelijke basis ⁽⁷⁸⁾ en is dus legitiem: het OCMW dient immers de werkbereidheid van een cliënt die bijstand ontvangt, na te gaan. Het OCMW kan hierbij niet verder gaan dan het noemen van de naam van de persoon waarover de VDAB een dossier heeft en ten aanzien van wie de werkbereidheid wordt onderzocht. Wat de hulpvraag is of psychosociale, financiële, familiale ... elementen uit het dossier kunnen niet worden meegedeeld.

Ook ten aanzien van (potentiële) werkgevers moet het beroepsgeheim ten volle worden gerespecteerd. Ongeacht een mogelijke samenwerking tussen OCMW's en uitzendkantoren of de verplichting van de begunstigden van maatschappelijke integratie om werk te zoeken, kan het OCMW geen informatie aangaande de cliënten aan uitzendkantoren overmaken. Er werd in het verleden evenwel vastgesteld dat bepaalde OCMW's aan uitzendkantoren cliëntenlijsten bezorgden en/of dat een maatschappelijk werker van het OCMW met het uitzendkantoor deze lijsten overliep om te bepalen welke personen het interessantste sociaal en beroepsprofiel hadden voor het uitzendkantoor. Dit is een schending van het beroepsgeheim. De Vereniging voor Steden en Gemeenten beveelt OCMW's dan ook aan om in twee fasen te werken, waarbij kandidaten vooraf door het OCMW worden geselecteerd voor de beschikbare jobs (zonder aanwezigheid van of kennisname door het uitzendbureau/een werkgever) en waarna de kandidaten zich zelf (vrijwillig) kunnen aanbieden bij het uitzendkantoor of de werkgever, waar ze door de onderneming volgens de interne criteria geselecteerd worden ⁽⁷⁹⁾.

3.7. Beroepsgeheim ten aanzien van een behandelend arts

Het OCMW heeft nood aan de kennisname van bepaalde medische gegevens om de wetgeving te kunnen uitvoeren: in de context van patiënten zonder wettelijke woonplaats en zeer vaak zonder sociale zekerheid neemt het OCMW bijvoorbeeld de medische kosten op zich en neemt het in die zin de rol van een ziekenfonds over ⁽⁸⁰⁾.

(78) Art. 3, 5° RMI-Wet.

(79) VVSG, *Het OCMW en het beroepsgeheim: een stand van zaken*, 2006, 22-23 www.vvsg.be; L. NOUWYNCK, "La position des différents intervenants psycho-médico-sociaux face au secret professionnel dans le travail avec les justiciables", *Rev.dr.pén.* 2001, 11.

(80) Art. 57, § 2 OCMW-wet.

Artsen die eerstelijnszorg toedienen aan personen zonder papieren worden dan ook geconfronteerd met vragen door de medewerkers niet-artsen van het OCMW over de inhoud van de zorg en zelfs over de aard van de aandoening.

De Orde van geneesheren heeft hieromtrent terecht geadviseerd dat in een dergelijke situatie bepaalde informatievragen gerechtvaardigd zijn: “ten aanzien van het OCMW, dat in dit kader optreedt als socialezekerheidsorgaan en onder meer de kosten op zich neemt voor de diagnose en de behandeling, worden alleen de inlichtingen die noodzakelijk zijn voor de verzorging en het welzijn van de patiënt meegedeeld, zo mogelijk aan een raadgevend arts van het OCMW, zo niet aan de patiënt of aan zijn vertegenwoordiger”⁽⁸¹⁾. Uit dit antwoord van de Orde van geneesheren blijkt de terughoudendheid van de Orde om medische gegevens te delen met derden niet-artsen, ook al is een toepassing van het gedeeld beroepsgeheim in dit geval mogelijk en is er geen bezwaar deze noodzakelijke informatie te delen met de maatschappelijk werker van het OCMW.

IV. BESLUIT EN AANBEVELINGEN

Het beroepsgeheim van de maatschappelijk werker binnen een OCMW-context is duidelijk wat de toepasselijkheid betreft op basis van verschillende wetteksten, maar tegelijk bijzonder gecompliceerd in de uitvoering ervan. Deze complexiteit wordt veroorzaakt door de duale positie en opdracht van de maatschappelijk werker ten aanzien van de cliënt, door de bijzondere organisatie en opdracht van een OCMW, door de positie van de maatschappelijk werker ten aanzien van de OCMW-raadsleden en door de verbinding van de OCMW-raad en de gemeenteraad. Daarnaast worden maatschappelijk werkers binnen het OCMW geconfronteerd met heel wat bijzondere derden ten aanzien van wie het beroepsgeheim geldt: niet alleen het gemeentepersoneel en de gemeenteraadsleden, maar ook de Dienst Vreemdelingenzaken, andere OCMW's, socialezekerheidsinstellingen, de VDAB en (potentiële) werkgevers van de cliënten ...

Vanuit een toenemend samenwerkings- en zorgcoördinatiebeleid in de zorgsector wordt er daarnaast regelmatig intensief samengewerkt tussen OCMW's, tussen OCMW-zorgaanbieders en andere zorgvoorzieningen ..., allen betrokken in een zorgtraject van een bepaalde cliënt, wat een zekere informatieoverdracht tussen de actoren noodzaakt.

Deze complexiteit noodzaakt een duidelijk juridisch kader waarbinnen maatschappelijk werkers hun beroepsgeheim hanteren. Dit kader dient er enerzijds voor te zorgen dat de veelheid aan contacten in een zorgtraject of zorgorganisatie geen vrijbrief wordt om alle cliëntinformatie met elke betrokken actor te delen. Anderzijds moet dit kader een werkbare invulling van het beroepsgeheim aanreiken, aangezien een rigide toepassing van het beroepsgeheim een samenwerking tussen de gemandateerde maatschappelijk werker van de sociale dienst en derden bijzonder moeilijk maakt.

(81) Vergadering van de Nationale Raad van de Orde van geneesheren van 7 februari 2009.

Op basis van bovenstaande tekst kunnen ten aanzien van dit kader aanbevelingen worden aangereikt. Het is daarbij noodzakelijk steeds voor ogen te houden dat het beroepsgeheim geen doel op zich vormt, maar vanuit een dubbel oogmerk bestaat: een kwalitatief hulpverleningsproces voor de individuele cliënt (individueel belang) en een goede zorg en bijstand in het algemeen (maatschappelijk belang).

1. EEN DUIDELIJKE BEVOEGDHEIDSVERDELING EN -INVULLING

Het OCMW moet een duidelijk onderscheid maken tussen deze maatschappelijk werkers die een mandaat van de OCMW-raad hebben en dus sociale dossiers voorbereiden en andere maatschappelijk werkers die een loutere dienstverlenende – en geen gemandateerde – functie vervullen. Of en op welke wijze dit onderscheid wordt gemaakt, hangt af van de interne organisatie van de (sociale) diensten van elk OCMW afzonderlijk.

Indien in team wordt gewerkt, met andere woorden indien meerdere personen samen een dossier beheren en/of de zorg organiseren voor een bepaalde client, moet deze bevoegdheidsverdeling duidelijk zijn, zowel intern voor de personeelsleden van het OCMW en de raadsleden als extern voor de andere zorgvoorzieningen en de cliënten.

Belangrijk is ook dat de precieze contouren van het mandaat duidelijk zijn, zowel voor de opdrachtgever, de gemandateerde maatschappelijk werker, de andere betrokken actoren in de zorg als voor de betrokken cliënt(en).

2. INTERN INFORMATIE- EN COMMUNICATIEBELEID

Het OCMW dient te beschikken over een intern beleid rond informatiebeveiliging en beroepsgeheim, uitgewerkt hetzij in een reglement, hetzij in een deontologische code. Dit reglement of deze code moet niet noodzakelijk door elk OCMW afzonderlijk worden opgesteld, maar kan ook op sectorniveau of via een samenwerkingsverband tot stand komen.

Een zeker informatiebeleid is nu reeds wettelijk verplicht: artikel 40 OCMW-decreet verplicht elk OCMW over een huishoudelijk reglement te beschikken waarin de voorwaarden voor het inzage-recht en het recht op afschrift en de voorwaarden voor het bezoekrecht aan de instellingen en diensten van het OCMW door de OCMW-raad zijn opgenomen. Dit huishoudelijk reglement kan worden uitgebreid met een informatie- en communicatiebeleid, waarin onder meer de contouren van het mandaat en de bevoegdheidsverdeling tussen de maatschappelijk werkers opgenomen zijn. De cliënt moet te allen tijde weten wat de gevolgen kunnen zijn van het toevertrouwen van informatie aan de (al dan niet gemandateerde) maatschappelijk werker van het OCMW of een OCMW-voorziening.

Ook de informatieverplichting van het OCMW aan stagiairs en vrijwilligers met betrekking tot hun eventuele beroepsgeheim moet hierin worden opgenomen.

3. FLEXIBELE INVULLING VAN MANDAAT MET ONDERSTEUNING

Bij het streven naar zorgoptimalisatie door samenwerking en zorgcoördinatie, komt de nood aan periodieke informatie-uitwisseling naar boven. Opdat de gemandateerde maatschappelijk werker ook deel kan uitmaken van dit zorgtraject en -proces en opdat deze cliëntinformatie kan ontvangen van andere zorgactoren, is het noodzakelijk dat een flexibele invulling wordt gegeven aan het gedeeld beroepsgeheim met een gemandateerde hulpverlener, waarbij het belang van de cliënt en de zorg centraal staat.

De flexibele invulling van het 'mandaat' in de toepassing van het gedeeld beroepsgeheim legt een – strafrechtelijk gesanctioneerde – keuze van informatiedeling bij de niet-gemandateerde maatschappelijk werker, de opvoeder, de begeleider... Zij moeten immers bepalen of de informatie die ze met de gemandateerde maatschappelijk werker wensen te delen al dan niet in het belang van de cliënt is of al dan niet onder het mandaat valt. Enkel wat informatie in het belang van de cliënt of informatie die niet onder het mandaat valt betreft, kan het verruimde gedeeld beroepsgeheim worden toegepast. Gezien de complexiteit van de OCMW-regelgeving is dit allerminst een eenvoudige opdracht, waardoor het noodzakelijk is dat er vanuit de organisatie naast een intern informatie- en communicatiebeleid, ook een ondersteuning wordt geboden aangaande het delen van het beroepsgeheim.

Hoewel het naleven van een intern beleid de strafrechtelijke aansprakelijkheid bij het schenden van het beroepsgeheim niet verhindert, toont dit wel aan dat zowel de organisatie als de betrokken maatschappelijk werker of hulpverlener met voorzichtigheid en vooruitziendheid is omgegaan met de vertrouwelijke informatie.